

Aan de minister voor Milieu en Wonen
Mevrouw drs. S. van Veldhoven
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Datum: 12 januari 2020
Onderwerp: Consultatie Invoeringsregeling
omgevingswet

Geachte mevrouw Van Veldhoven

Tot en met 13 januari 2020 ligt de Invoeringsregeling omgevingswet ter consultatie voor aan burgers van Nederland en daarmee ook aan inwoners van Zaltbommel.

Een goede vergunningverlening is van groot belang in verband met het duurzaam veiligstellen van de gezondheid en veiligheid van de burgers. Dit maakt de invoeringsregeling van extra groot belang voor de inwoners van Zaltbommel: In Zaltbommel staat pal naast een woonwijk en op slechts enkele honderden meters afstand van drie middelbare scholen het BRZO bedrijf Sachem. Vanwege de aanwezigheid van deze chemisch fabriek moeten we in Zaltbommel extra alert zijn.

Incidenten, calamiteiten en rampen bij chemische bedrijven laten ons zien dat het belangrijk is om het proces van vergunningverlening te verbeteren. Essentieel daarbij is transparantie over de aard van de processen, de gebruikte gevaarlijke stoffen en de risico's die we als burgers lopen. Belangrijk is ook helderheid over bevoegdheden bij de vergunningverlening, de tijdige actualisering van vergunningen, en het in de vergunning borgen dat maatregelen ter bevordering van externe veiligheid, welzijn en gezondheid ook daadwerkelijk worden genomen. Ook is van belang dat waar sprake is van overtredingen er handhavend wordt opgetreden.

Er is vaak gezegd dat de omgevingswet er vooral voor de burgers is. Als we de stukken over de invoeringsregeling op internet doornemen, dan komen we die burger inderdaad tegen in het zesde deel 'Algemeen deel van de toelichting', maar helaas pas op de voorlaatste bladzijden. Daar lezen we over de betrokkenheid van de burgers, maar lijkt het bij het participeren toch vooral te gaan om professionals en de vertegenwoordiging van diverse organisaties. Hoe zit het met de betrokkenheid en inbreng van de burger zelf? Ik doe een oproep aan u om d.m.v. de invoeringsregeling meer concrete handvatten te bieden voor burgerparticipatie.

- Daartoe hoort een regeling om via een petitie de mogelijkheid te krijgen om als burgers zelf onderzoek te laten uitvoeren over controversiële zaken bij vergunningverlening of andere kwesties die de gezondheid en veiligheid van burgers in hun omgeving betreffen. De overheid stelt dan (financiële) middelen aan de bezorgde burgers ter beschikking om hun expertise en inbreng bij besluitvorming te vergroten.
- Meer mogelijkheden voor burgers om onderzoek te laten doen, zijn ook zeer gewenst omdat de overheid in de huidige wetgeving sterk leunt op digitale instrumenten (zoals Safety NL). Ervaring is dat de gebruikers van die softwaresystemen (door de overheid of bedrijven ingehuurde bureaus) vaak weinig perceptie hebben van de werkelijke situatie ter plekke en van de beperkingen van hun IT-instrumentarium, denk hierbij aan de discutabele meting van geluidsoverlast (met gemiddelden), aan overlast niet alleen van geur maar ook om (bezorgdheid vanwege) ongezonde geurloze emissies als fijnstof, stikstofdioxide, denk aan twijfelachtige groepsrisico berekeningen, aan de indeling van kwetsbare en handelingsonbekwame mensen, aan de borging van de kwaliteit van grond- en drinkwater, ...
- Belangrijk is dat de informatie voorziening voor burgers verbeterd wordt. Digitalisering is daar niet altijd het antwoord op en levert vaak ook niet de veronderstelde vooruitgang, integendeel, het voelt regelmatig als van het digitale kastje naar de digitale muur, is vaak onoverzichtelijk en juist weinig verhelderend.
- Zo zien we dat de risicokaart.nl - kijkend naar Zaltbommel - qua actualiteit zeer slecht wordt onderhouden en de informatie over wat te doen bij calamiteiten erg summier is. Ook hier is verbetering wenselijk.
- Hiernaast is beter toegankelijke informatie op de websites van gemeente (en provincie) nodig als er nieuwe ruimtelijke plannen zijn: Het gaat om informatie over wat die plannen precies inhouden, hoe de burger zijn stem kan laten horen en wat de rechten zijn.
- Goede wetgeving en regelgeving staat en valt ook bij goed toezicht op de naleving, zeer zeker bij risicovolle bedrijven. Er dient een veel strengere handhaving te komen bij bedrijven die regels en wetten regelmatig overtreden. Zorg dat er zwaardere instrumenten zijn, die kunnen worden ingezet. Daarnaast dienen de inspecties voldoende menskracht, middelen en knowhow tot hun beschikking te hebben.
- Antwoorden op verzoeken om informatie van de overheid laten soms erg lang op zich wachten. Dat ervaren we o.a. ook bij WOB procedures, die weer veel te lang duren.
- Een ombudsman speciaal voor milieu- en omgevingsrecht is wenselijk om het geluid dat burgers willen laten horen een betere stem te geven.
- Provincies kennen al een digitaal klachten meldpunt. Dit loket dient dichterbij de burgers en dus bij de gemeente te komen. Door - vanuit dit loket - periodiek te rapporteren aan de gemeenteraad kan sneller en meer adequaat op klachten van burgers gereageerd worden.

Ondergetekende is van mening dat hierboven genoemde zaken meer aandacht behoeven en beter geregeld moeten worden, en verzoekt u daarom e.e.a. te verwerken in de invoeringsregeling. Bijgevoegde addenda zijn ter illustratie van de moeizame weg bij burgerparticipatie.

Drs. A.J. van Kooten - burger van Nederland en inwoner van Zaltbommel -

Addendum I

Aan: Leden van Provinciale Staten

Betreft: Omgevingsoverleg Sachem mislukt als pilot voor nieuwe Omgevingswet

Status: Zeer Urgent!

Datum en plaats: 6 januari 2020, Zaltbommel

Geachte leden van Provinciale Staten, geachte volksvertegenwoordigers,

We maken ons als burgers in Zaltbommel zeer ongerust over het instrument Omgevingsoverleg dat bij de nieuwe Omgevingswet ingezet gaat worden. Dit instrument is als pilot in Zaltbommel gehanteerd bij de aanvraag voor een revisievergunning (incl. 25% productieverhoging) van het chemische bedrijf Sachem, een BRZO+ bedrijf waar zeer giftige stoffen zijn opgeslagen en worden verwerkt.

Wie de fotobeelden ziet van de ramp bij de chemische fabriek in Rouen (afgelopen zomer); wie zich de beelden van de brand bij chemie Pack weer voor de geest haalt; wie de resultaten van de BRZO inspecties bij Sachem goed bestudeert en wie de implicaties van een dergelijk rampscenario voor de bewoners van de nabij gelegen woonwijk en scholen overdenkt, kan maar één conclusie trekken:

Als er iets mis gaat bij Sachem, kan dit zeer ernstige en onvoorspelbare gevolgen hebben voor de hele omgeving.

De pilot met het Omgevingsoverleg is wat ons betreft een mislukking; de burgers die hier tot nu toe in hebben geparticipeerd worden stelselmatig met uitstel- en afsteltactieken geconfronteerd. Verzoeken om onafhankelijk onderzoek worden niet gehonoreerd. Kritische aanvullingen en opmerkingen over fouten en onduidelijkheden in de voorliggende aanvraag worden zonder uitleg terzijde gelegd en niet meegenomen in het officiële aanvullingsverzoek van de ODRN aan Sachem.

Dit is zeer ernstig, want als dit instrument nu al aantoonbaar niet werkt, hoe pakt dat dan voor de transparantie naar en inspraak voor de burgers en andere betrokken partijen uit als deze Omgevingswet een feit wordt?

Daarom roepen wij u op deze bevindingen mee te nemen bij de internetconsultatie, die van 9 december 2019 tot 13 januari 2020 is ingesteld. Als vertegenwoordiger van de Provincie kunt u een krachtig signaal naar de regering laten horen. Dat het op deze manier echt niet gaat werken.

En het is 5 voor 12. De internetconsultatie bestrijkt een korte periode, waar ook nog eens de kerstvakantie en het kerstreces in vallen. Uw geluid is nu, deze week, al nodig!

Details rondom de pilot in Zaltbommel, het omgevingsoverleg Sachem, vindt u in bijlage 1. Hierin is gedegen opgeschreven wat het doel is van dit instrument, hoe onze ervaringen er tot nu toe mee zijn en wat de risico's zijn, waaraan de omgeving van een dergelijk chemisch bedrijf worden blootgesteld.

Onze vragen aan u in dit verband zijn:

- Heeft het provinciebestuur de ervaringen met de pilot Omgevingsoverleg Sachem met u gedeeld?
- Vindt u dat de ervaringen moeten worden meegenomen bij de consultaties m.b.t. de invoering van de nieuwe omgevingswet?
- Welke conclusies vindt u dat getrokken moeten worden uit de resultaten van de recente BRZO inspecties bij Sachem?

Graag zijn wij bereid tot nadere toelichting en een gesprek.

Hoogachtend,

Dhr. A.J. van Kooten, deelnemer Omgevingsoverleg Sachem

Mevr. [REDACTED] namens het Comité Bezorgde Burgers Zaltbommel, deelnemer Omgevingsoverleg Sachem ([REDACTED])

Mevr. [REDACTED] namens het Comité Bezorgde Burgers Zaltbommel, deelnemer Omgevingsoverleg Sachem ([REDACTED] 3)

Mevr. [REDACTED] namens de Stichting Veiliger Zaltbommel

Bijlage 1 Omgevingsoverleg als instrument in nieuwe Omgevingswet maakt burgers monddood

1. Doel Omgevingsoverleg in nieuwe Omgevingswet	pag. 1
2. Bedroevende pilot Omgevingsoverleg Sachem te Zaltbommel	pag. 1
3. Bezorgdheid burgers door overtredingen Sachem volgens inspectierapporten	pag. 2
4. Rol Gedeputeerde Staten Gelderland in Omgevingsoverleg bedenkelijk	pag. 2
5. ODRN verzoekt Sachem om aanvullingen, zonder input van burgers te benutten	pag. 3
6. Angst voor mogelijke calamiteit blijft overeind: zie Rouen en Chemie Pack	pag. 3
7. Snel reageren van groot belang!	Pag.3

Bijlage 2 Falend toezicht en handhaving Chemie Pack – Onderzoeksraad voor Veiligheid pag. 4

Bijlage 1

Omgevingsoverleg als instrument in nieuwe Omgevingswet maakt burgers mond dood

1. Doel Omgevingsoverleg in nieuwe Omgevingswet

In rap tempo krijgt de nieuwe omgevingswet vorm. Zo vindt van 9 december 2019 tot 13 januari 2020 een belangrijke internet consultatie plaats. Begin 2021 moet de wet van kracht worden. Op de betreffende website van de overheid lezen we: *“Doelgroepen die door de regeling worden geraakt: Burgers, maatschappelijke organisaties, rechterlijke instanties, bedrijven, gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk.”* Bron: <https://www.internetconsultatie.nl/invoeringsregelingomgevingswet>

Een instrument om de burgers en andere direct betrokkenen bij een bestemmingswijziging te betrekken is het instellen van een Omgevingsoverleg. Dit is onder andere in Zaltbommel gebeurd rondom de revisievergunning van het bedrijf Sachem.

2. Bedroevende pilot Omgevingsoverleg Sachem te Zaltbommel

Najaar 2016 startte GS van Gelderland de pilot omgevingsoverleg Sachem. Dit overleg werd georganiseerd, omdat de chemische fabriek -aan de rand van Zaltbommel en dichtbij een woonwijk-voornemens was een revisievergunning (incl. 25% productieverhoging) aan te vragen. Vooruitlopend op de nieuwe omgevingswet wilde het provinciebestuur de bewoners van Zaltbommel op deze wijze betrekken bij dit proces.

Door de staatsecretaris Infrastructuur en Milieu (S. Dijkema) werd hieromtrent (maart 2017) het volgende opgemerkt:

“Met betrekking tot de situatie in Zaltbommel volgt, na het vaststellen van het bestemmingsplan, de voorbereiding van een revisievergunning voor het bedrijf. Bij die voorbereiding is, vooruitlopend op en in de geest van de Omgevingswet, onder leiding van de provincie een omgevingsoverleg gestart. Alle belanghebbenden zijn hiervoor uitgenodigd: de omliggende bedrijven, bewonersorganisaties en omwonenden. Zij worden meegenomen in de opzet en de discussie bij het tot stand komen van de revisievergunning voor de fabriek.”

Het omgevingsoverleg Sachem kon bij de opstart rekenen op de belangstelling van deelnemers uit de omgeving, van vertegenwoordiging van de wijkraad (van de nabij gelegen woonwijk) en deelname van de stichting Veiliger Zaltbommel. Later sloten leden van het Comité Bezorgde Burgers Zaltbommel ook aan.

Over het verloop kunnen we kort zijn: Het nieuwe gremium werd voor de meeste omwonenden, die vanuit grote betrokkenheid deelnamen aan het omgevingsoverleg, een grote deceptie:

- Toezeggingen werden niet nagekomen.
- Herhaald verzoek voor het uitvoeren van onafhankelijk onderzoek werd niet gehonoreerd.
- Over de door Sachem uitgevoerde QRA¹ (kwantitatieve risico analyse) waren veel twijfels, en er kon geen afdoend antwoord gegeven worden, waarmee zorgen werden weggenomen.
- Eind 2019 moeten we vaststellen dat een groot deel van de alsmaar langer wordende vragenlijst van bezorgde burgers nog steeds onbeantwoord is gebleven.

---

¹ De QRA is de kwantitatieve risico analyse die uitgevoerd wordt om de externe veiligheid in beeld te brengen bij de te vergunnen situatie.

3. Bezorgdheid burgers door overtredingen Sachem volgens inspectierapporten

Enkele jaren terug werden tijdens de BRZO inspectie verschillende overtredingen bij het bedrijf geconstateerd (BRZO inspecties 2014 en 2015). Dit was aanleiding voor grote bezorgdheid en veel kritische vragen vanuit de omgeving. Het bedrijf beloofde beterschap.

Maar bij de inspecties in 2017, 2018 en 2019 worden bij de chemische fabriek wederom overtredingen geconstateerd. Dat lezen we eerder dit jaar al in de samenvattingen van de inspectierapporten die op een openbare website zijn te vinden. Dat was reden voor de Stichting Veiliger Zaltbommel en voor het Comité Bezorgde Burgers Zaltbommel in het omgevingsoverleg om de volledige rapporten op te vragen. Het duurt dan maanden, maar eind 2019 komt het provinciebestuur tegemoet aan het formele verzoek van de Stichting Veiliger Zaltbommel om de BRZO inspectierapporten openbaar te maken.

Wat we lezen is opnieuw zeer zorgwekkend. Naar onze indruk is er aan de veiligheidscultuur niet veel verbeterd. Dat lichten we desgewenst op uitnodiging graag mondeling toe. Maar u kunt dat ook zelf vaststellen. De rapporten staan op de website van de provincie: <https://www.gelderland.nl/Wet-openbaarheid-bestuur> (Beslissing-op-Wob-verzoek-Sachem-2019-008624)

In het NRC van 19 augustus 2019 verscheen een artikel onder de kop: ‘Negen van de tien chemische bedrijven houden zich niet aan de veiligheidsregels’. De krant schreef dit n.a.v. onderzoek van de Universiteit Leiden en de Vrije Universiteit. Arjan Blokland, hoogleraar criminologie aan de Universiteit Leiden, vertelt in dat artikel dat de ernst van de fout geen verband houdt met de ernst van de gevolgen: „Een kleine nalatigheid kan zeer grote gevolgen hebben.” Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/08/19/chemische-bedrijven-werken-onveilig-a3970550>

Ook bij Sachem gaat het stelselmatig mis.

Het is niet voor niets dat omwonenden in het omgevingsoverleg al jaren aandringen op onderzoek; wat er kan gebeuren bij een ECH brand, wat kunnen de gevolgen zijn van een complex brand, waarom geeft de QRA zulke wisselende uitkomsten , ...

Dit waren ook overwegingen om vanuit de omgeving en in het omgevingsoverleg het pleidooi voor onafhankelijk onderzoek telkenmale te herhalen.

4. Rol Gedeputeerde Staten Gelderland in Omgevingsoverleg bedenkelijk

Gedeputeerde Staten van Gelderland liet het RIVM meekijken naar de QRA en formuleerde daartoe diverse onderzoeksvragen. Ook vanuit omwonenden mochten diverse vragen geformuleerd worden, maar de belangrijkste vragen van omwonenden werden niet in het onderzoek (dat het RIVM zou uitvoeren) meegenomen. Waarom niet?

Met de (door het provincie bestuur) beperkte scope van de onderzoeksvragen – de vragen waarmee RIVM aan de slag ging - werpt het provinciebestuur meer en meer de verdenking op zich dat het uitvoeren van onderzoek door het RIVM vooral was ingegeven door de gedachte dat GS geen bakzeil zou mogen halen bij de Raad van State in geval van een eventuele bezwaar- en beroepsprocedure tegen de nieuwe revisievergunning...

Er staat bij deze revisievergunning veel op het spel. Voor Sachem is dat met name de mogelijkheid om de productie met 25% uit te breiden. Voor omwonenden speelt een toenemend gevoel van onveiligheid. En het provinciebestuur zit in een wurggreep, omdat GS al in 2012 hebben toegezegd aan Sachem om mee te werken aan de vergunningsverlening (zie Overeenkomst GS, Gemeente Zaltbommel en Sachem, 2012 opgesteld).

5. ODRN verzoekt Sachem om aanvullingen, zonder input van burgers te benutten

Het traject van de revisie vergunningaanvraag en omgevingsoverleg loopt nog steeds: 13 november 2019 heeft de ODRN Sachem een formeel Aanvullingsverzoek toegestuurd, met gedetailleerde vragen en verzoeken om meer consistentie, toelichting en dergelijke op de ingediende Aanvraag Omgevingsvergunning en de bijlagen die daarbij horen.

Dit Aanvullingsverzoek is overigens niet eerst in het Omgevingsoverleg besproken. Bovendien is nauwelijks gebruik gemaakt van het commentaar, de kritiekpunten en opmerkingen over inconsistentie die op verzoek van de ODRN door burgers zijn ingebracht, begin mei 2019.

In de betreffende brief van de omgevingsdienst (ODRN) aan Sachem staat ook een aanvullende verzoek m.b.t. De rampscenario's in Deel 3 van de Aanvraag m.b.t. 'Analyses en Uitwerkingen'. Maar deze vraag betreft niet het scenario van een complexbrand, niet een brand met grote explosie en ook niet een intern domino effect. Waar om gevraagd wordt, is dit (extra) risico-scenario : *“SACHEM werkt een rampscenario brand in de tankput met ECH uit.”*

In samenspraak met 'wie' is dit scenario bedacht? In ieder geval niet in samenspraak met de bewoners in het omgevingsoverleg. Dit scenario betreft zeker geen grote calamiteit met catastrofale gevolgen voor de omgeving.

6. Angst voor mogelijke calamiteit blijft overeind: zie Rouen en Chemie Pack

We stellen de vraag daarom andermaal : Waarom vormen het overslaan van een brand , een kettingreactie, als gevolg van een explosie , en een grote gifwolk die over Zaltbommel gaat , geen onderdeel van de QRA?

Wie de fotobeelden ziet van de ramp bij de chemische fabriek in Rouen (afgelopen zomer), wie de beelden van de brand bij Chemie Pack weer voor de geest haalt, wie de resultaten van de BRZO inspecties bij Sachem goed bestudeert en wie de implicaties van een dergelijk rampscenario voor de bewoners van de nabij gelegen woonwijk en scholen overdenkt, kan maar één conclusie trekken:

Als er iets mis gaat bij Sachem, kan dit zeer ernstige en onvoorspelbare gevolgen hebben voor de hele omgeving.

7. Snel reageren van groot belang!

De aanleiding voor deze brief is gelegen in de internetconsultatie, die vanaf begin december tot medio januari plaatsvindt (<https://www.internetconsultatie.nl/invoeringsregelingomgevingswet>). Ook daarom verzoeken we u om met spoed te reageren.

Bijlage 2

Ter vergelijking 'Chemie-Pack'

Uit: het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (februari 2012) over de Brand bij Chemie-Pack te Moerdijk (blz. 132)

Toezicht en handhaving

- b. De overtredingen die zich in de loop van de jaren bij Chemie-Pack manifesteerden, zoals een gebrek aan veiligheidsvoorzieningen, het patroon van herhaling, de overtreding van de voorschriften en het niet structureel oplossen van tekortkomingen, werden door de overheid niet gezien als een aanwijzing voor een gebrekkig veiligheidsbeheersing bij Chemie-Pack en leidden niet tot een andere benadering in de handhaving, er was geen metaliteit om effectief in te grijpen.
- c. De handhaving door de BRZO-inspecties en de milieucontroles werden bij Chemie-Pack vooraf aangekondigd. Dat bood Chemie-Pack de mogelijkheid op die dagen geen werkzaamheden uit te voeren die buiten de vergunning vielen.
De Raad vindt dat, gelet op de aanhoudende reeks van handhavende activiteiten die nodig waren om Chemie-Pack op het goede spoor te houden, een meer integrale beoordeling passend zou zijn geweest. Bij het uitvoeren van de inspecties en controles is geen gebruikgemaakt van de mogelijkheid van onaangekondigde inspecties/controles gericht op de feitelijke gang van zaken in de onderneming.
De Raad is van oordeel dat ook in de handhaving traag en te coulant is opgetreden.
- d. De BRZO-regelgeving is bedoeld om een onderneming meer als een eenheid te zien en integraal te beoordelen. Het (veiligheids)toezicht op BRZO-bedrijven is in Nederland echter verbrossend georganiseerd. De overheid werkt vanuit verschillende organisaties en de daarmee verbonden deelverantwoordelijkheden. Hoewel er sprake is van samenwerking tussen de toezichthouders, is het door deze verbrossing moeilijk om het 'geheel' van de onderneming scherp in beeld te krijgen en te houden.

Datum: Zaltbommel, 8 januari 2020

Betreft: Zienswijzen op de reparatie van bestemmingsplan Waluwe III
Identificatienummer NL.IMRO.0297.ZBMBP20190017-OW01

Geachte raadsleden, geacht college

Naar aanleiding van de publicatie van de reparatie van bestemmingsplan Waluwe III, en met name de resultaten van 't bijbehorend milieuonderzoek, breng ik -mede namens de Stichting Veiliger Zaltbommel - deze zienswijze onder uw aandacht.

- Beoogd is om in het plangebied naast de twee scholen een nieuw gebouw met nog onbekende functie te realiseren. (Gesproken wordt van een 'indicatief kantoor'.)
Voorts komt er een sportcentrum met horeca gelegenheid (categorie 1 t/m 4) waar restaurant, kookstudio, bistro, pannenkoekenhuis, eetwinkels of shoarmazaak / grillroomcafé, bar, grand-café en pub tot de mogelijkheden behoren. Dit betekent een wijziging van de bestemmingen in het plangebied met gevolgen voor de externe veiligheidssituatie. Deze gevolgen zijn niet juist en daarmee onvoldoende belicht.
- De school de Brug krijgt een andere locatie. Oorspronkelijke locatie en geplande locatie zijn niet helder aangegeven. De afstand tot A2, spoor en BRZO bedrijf is daardoor niet duidelijk.
- Het overzicht van de personen aantallen in huidige versus toekomstige situatie sluit niet aan bij de overige informatie. Dat wekt twijfel over de uitkomsten van de risicoberekeningen RBM II.
- De afbeelding met de uitsnede van de vigerende situatie wijkt af van hetgeen getoond wordt in het daarboven getoonde 'Overzicht gemodelleerde bevolkingsvlakken (totaal)'. Dit maakt het moeilijk de hieraan verwante informatie te lezen en interpreteren.
- Om de externe veiligheid van de risicobron Sachem in beeld te brengen, is gebruik gemaakt van een oude en (in het licht van de voorgenomen productiewijziging bij het chemisch bedrijf Sachem) verouderde QRA. Een actuele risicoanalyse is noodzakelijk.
- De spoorlijn Utrecht-Den Bosch wordt als risicobron niet verder uitgediept. Een verklaring zou kunnen zijn dat de invloedsfeer van een calamiteit op het spoor niet tot het plangebied zou rijken. In het rapport lezen we echter dat het spoor geen relevante risicobron is, omdat het spoor niet in het basisnet is opgenomen. Dit duidt op een onbeantwoorde vraag.
- De nieuwe omgevingswet geeft lokale overheden meer mogelijkheden om zelf hun rol te pakken. Welke visie heeft het gemeentebestuur op de ruimtelijke planning van (drie) scholen plus een sportcentrum binnen het explosieaandachtsgebied van de A2 en binnen het gifwolk aandachtsgebied van het chemische bedrijf Sachem? Deze komt onvoldoende tot uitdrukking in de stukken.

In **bijlage 1** treft u de toelichting op deze zienswijzen. Daarbij zijn diverse passages overgenomen uit 'Milieuonderzoek Waluwe III, Zaltbommel, projectnummer 0437684.100, concept revisie 00 24 september 2019, Antea Group, Opdrachtgever Gemeente Zaltbommel'. Dit brondocument zal hierna worden aangeduid als **Waluwe III, 2019**. Waar wordt verwezen naar de milieurapportage uit 2017 "Milieuonderzoeken Waluwe III, project-nummer 0400113.00 revisie 01 24 juli 2017, Adviesgroep SAVE, Opdrachtgever Gemeente Zaltbommel", wordt de bron aanduiding **Waluwe III, 2017** gebruikt. Tevens is als **bijlage 2** de brief toegevoegd, die is gestuurd aan de besturen van de drie scholen in of vlak naast het plangebied te weten het Cambium College, de Gomarusschool en de Brug.

Hoogachtend,
AJ van Kooten,

e-mail: a

Stichting Veiliger Zaltbommel,

p/a H
5301

1 Inleiding

In 2017 is door Antea Group onderzoek gedaan naar de externe veiligheidsaspecten van de ontwikkeling van de Waluwe te Zaltbommel¹. Sinds de oplevering van dat rapport is de onderwijsinstelling Gomarus gerealiseerd. De plannen voor de verdere inrichting van het plangebied zijn echter veranderd. De onderhavige rapportage beschouwt het nieuwe plan.

Voor de voorgenomen gebiedsontwikkeling introduceert geen andere functies, maar het gebied zal wel anders worden ingericht. Dit heeft invloed op de bevolkingsdichtheid. De wijzigingen t.o.v. het voorgaande onderzoek zijn de volgende:

- De praktijkschool krijgt een andere locatie;
- De sporthal én het zwembad zullen in één – nu groter – gebouw worden geplaatst waar tevens horeca in is gevestigd (het sportcentrum);
- Het recreatiegebied ten westen van het plangebied wordt omgevormd tot ‘wonen’. Het oppervlakte wordt ingeperkt en krijgt de functie wateropvang;
- Er wordt in de bocht van de Hoge Weg een gebouw geprojecteerd waarvan de functie nog onbekend is.

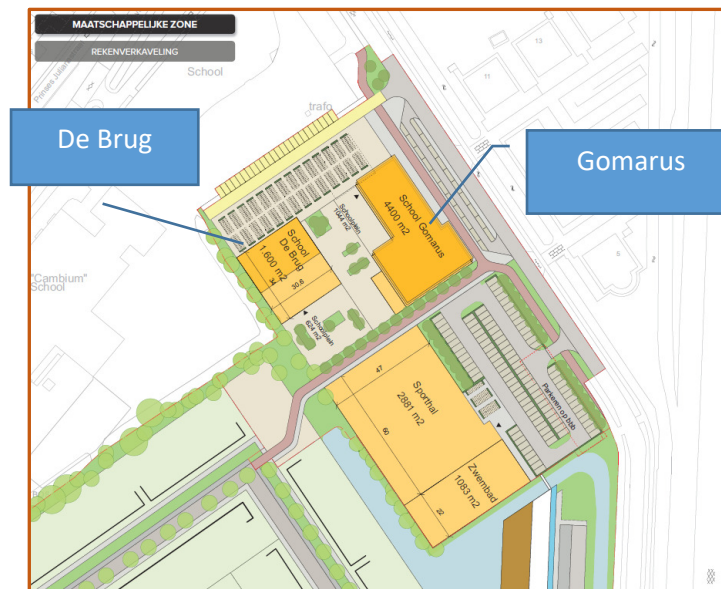
Waar precies?

De afbeelding rechts toont de indeling van het plangebied zoals die in 2017 beoogd was met daarop beide scholen.

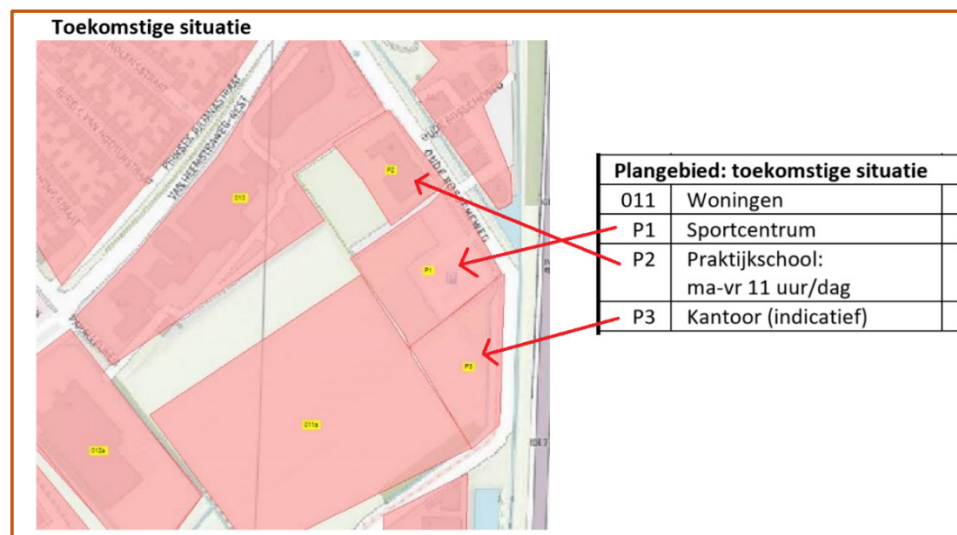
Bron: [i_NL.IMRO.0297.BP20170007-VS01_0001.PNG](#).

Hieronder staat een recente afbeelding van de beoogde nieuwe locatie van de Praktijkschool (De Brug).

Bron: Waluwe III 2019 Combinatie van informatie blz. 15 (gedeelte tabel) en blz. 16 (afbeelding toekomstige situatie)

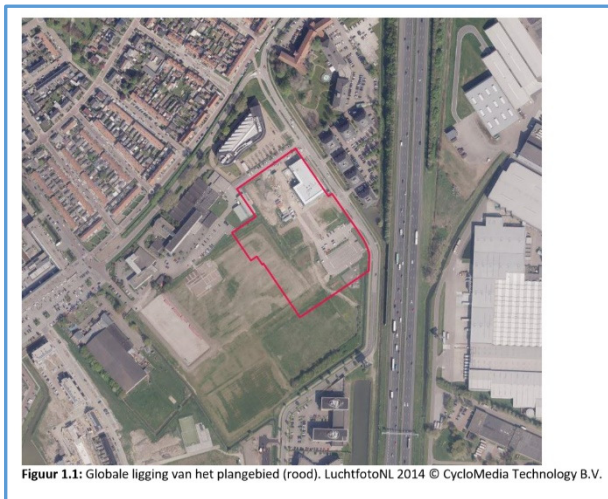
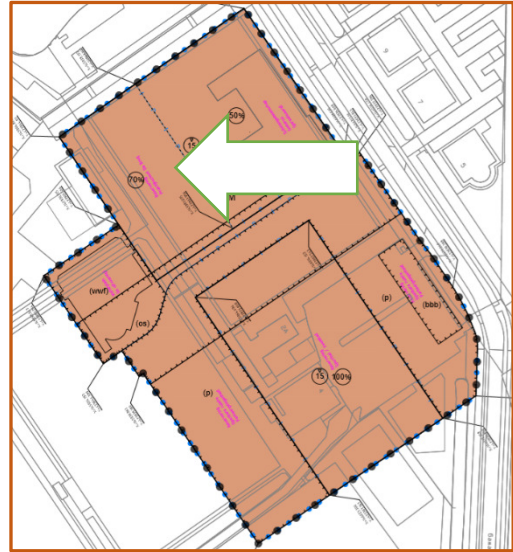
Deze P2 locatie is echter tevens de huidige locatie van School Gomarus.

Op de zogenoemde 'verbeelding' (onderdeel van de brondocumenten behorend bij de reparatie van het bestemmingsplan Waluwe III) staat de Praktijkschool echter weer op de locatie ten westen van de Middelbare school.

Bron: uitsnede van de afbeelding in [i_NL.IMRO.0297.ZBMBP20190017-OW01_verbeelding](#)

Wat wordt de nieuwe locatie van 'De Brug' ?

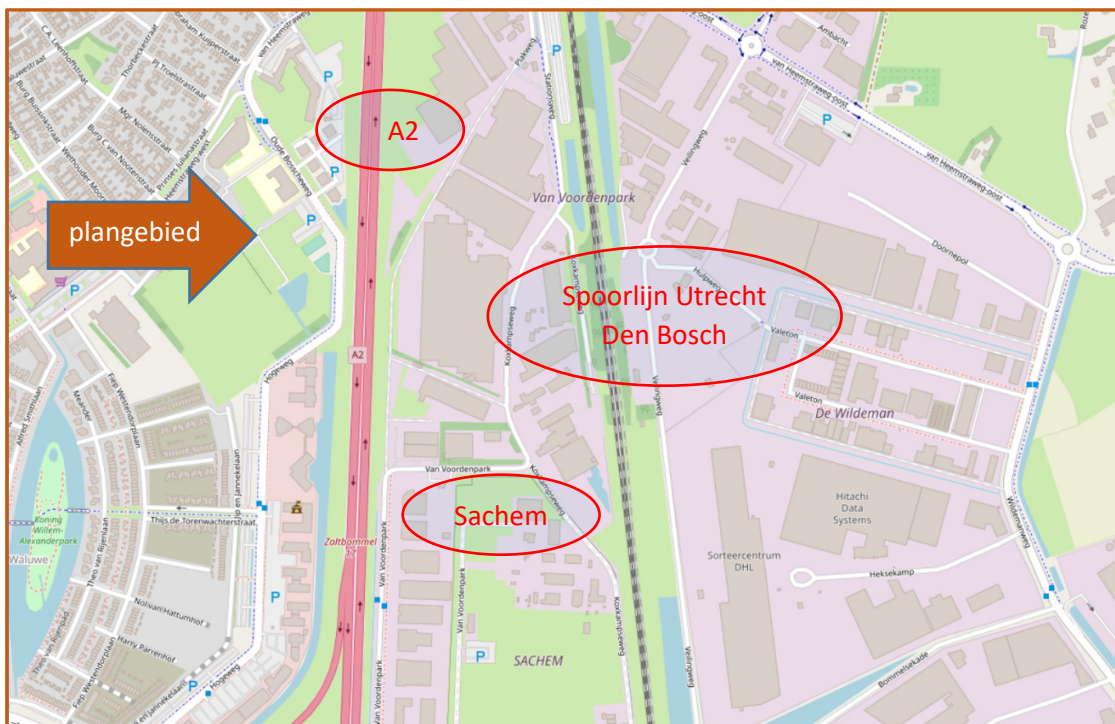

Figuur 1.1: Globale ligging van het plangebied (rood). LuchtfotoNL 2014 © CycloMedia Technology B.V.

De afbeelding links toont de globale ligging van het plangebied t.o.v. de A2.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 1

Naast de A2 worden in het Milieuraapport de risicobronnen Spoor en Sachem genoemd.

Bron: Zelf opgesteld m.b.v. OpenStreetMap (<http://www.openstreetmap.nl/>)

3.1 Rijksweg A2

Ten oosten van het plangebied bevindt zich de Rijksweg A2. Over deze weg vindt, conform de Regeling basisnet, vervoer van gevaarlijke stoffen plaats.

Plaatsgebonden risico

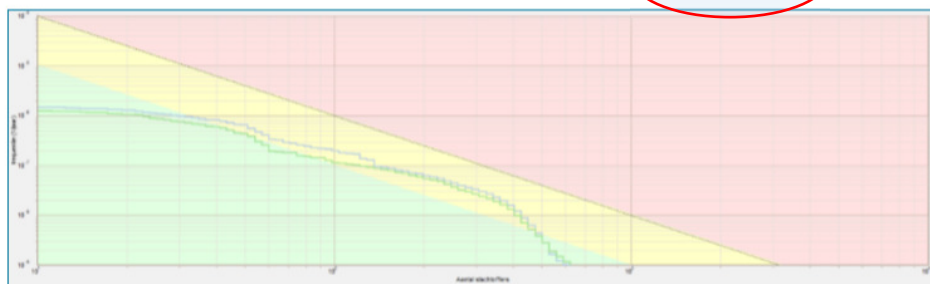
Het risicoplafond van het vervoer van gevaarlijke stoffen over Rijkswegen is vastgesteld in de Regeling basisnet. Hierin staat vermeld dat er voor de A2 ter hoogte van het plangebied sprake is van een maximale PR 10^{-6} -contour van 0 meter. Het plaatsgebonden risico levert daarmee geen belemmeringen op voor de voorgenomen ontwikkelingen.

Groepsrisico

De ontwikkelingslocatie is binnen het invloedsgebied van de A2 gelegen (355 meter; stofcategorie GF3). Het groepsrisico dient daarom conform het Bevt inzichtelijk te worden gemaakt.

In de Regeling basisnet is de transportintensiteit voor deze weg aangegeven die dient te worden gehanteerd bij groepsrisicoberekeningen (het aantal transporten GF3 per jaar). Voor berekening van het groepsrisico van de A2 ter hoogte van de ontwikkelingslocatie (Wegvak B59; knp. Deil – afrit 19) moet worden uitgegaan van het vervoer van 4.544 wagens GF3 (brandbaar gas) per jaar.

In figuur 2.3 is het groepsrisico van de A2 ter hoogte van de ontwikkelingslocatie weergegeven. De uitgangspunten van deze groepsrisicoberekening staan beschreven in de bijlage.

Figuur 2.3: Groepsrisico van de Rijksweg A2

Legenda:

— = Huidig groepsrisico   --- = Oriëntatiewaarde   — = Toekomstig groepsrisico

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 4

Wanneer de informatie over de personen aantallen in de getoonde tabellen in de bijlage de grondslag zijn voor de groepsrisico – berekening, dan is de uitkomst niet correct.

049	Buitengebied	1	1	1/ha	8	8	0.07	0.01	HVG
050	Bedrijven (gemiddeld)	40	8	1/ha	1501	300	0.05	0.01	HVG
Plangebied: huidige situatie									
011	Sport: ma-vr 4 uur/dag za-zo 8 uur/dag	25	25	1/ha	131	131	1.00	1.00	BP v Vp
P1	Middelbare school: ma-vr 11 uur/dag	550	105	eenheid	550	105	0.29	0.58	PvE/PGS
P2	Praktijkschool: ma-vr 11 uur/dag	121	23	eenheid	121	23	0.29	0.58	PvE/PGS
P3	Sporthal (incl. zwembad)	100	100	eenheid	100	100	0.22	0.34	PvE/PGS
Plangebied: toekomstige situatie									
011	Woningen	35	70	1/ha	120	140	0.07	0.01	HVG
P1	Sportcentrum	230	95	eenheid	230	95	0.25	0.13	PGS
P2	Praktijkschool: ma-vr 11 uur/dag	121	23	eenheid	121	23	0.29	0.58	PvE/PGS
P3	Kantoor (indicatief)	333	0	1/ha	224	0	0.05	0.01	PGS
HVG = Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico PGS = Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen 1, deel 6 BP v VP = Risicoberekening A2 tbv bestemmingsplan 'Zaltbommel, Van Voordenpark' (Oranjewoud, mei 2013) PvE = Programma van eisen (Gemeente Zaltbommel, juli 2015)									

Bron: Waluwe III, 2019 bijlage blz. 14 en 15 (uitsneden van 'Tabel B1.2: gemodelleerde bevolkingsvlakken' gecombineerd)

3.2 Sachem Europe B.V.

In het Van Voordenpark is het bedrijf Sachem Europe B.V. (verder Sachem) gelegen. Sachem valt onder de werkingssfeer van het Bevi en bevindt zich ongeveer 500 meter ten zuidoosten van het plangebied. Ten behoeve van de ruimtelijke procedure zijn risicoberekeningen uitgevoerd, een beschrijving hiervan is opgenomen in bijlage 2.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 5

In hoofdstuk 3.2 wordt risicobron Sachem Europe B.V. besproken. Er wordt voor wat betreft de risicoberekening verwezen naar bijlage 2. Wanneer bijlage 2 geopend wordt, blijkt de inhoud gelijk te zijn aan die uit het Milieuonderzoek dat in 2017 werd uitgevoerd:

Bijlage 2: Notitie risicoberekeningen Sachem

Deze tekst is identiek aan de tekst van de eerdere rapportage

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 19

Het chemisch bedrijf Sachem is voornemens de productie fors te verhogen. Het is de bedoeling dat in de nog te verlenen, nieuwe 'revisievergunning' een verhoogd (maximaal) productievolume wordt vastgelegd. De revisie-vergunning-aanvraag loopt momenteel. De huidige vergunning dateert van 2006 en is aangevuld met een lappendeken van milieuvergunningen o.m. met een vergunning in 2014, waarin Sachem vroeg om de bestaande (oude) chemische reactoren onder hogere druk te mogen gaan bedrijven. In dat kader werd een QRA opgesteld. Dat is waaraan hierboven (met de verwijzing naar bijlage 2) en hieronder (met de verwijzing naar de QRA) gerefereerd wordt.

Plaatsgebonden risico

Uit de bestaande QRA blijkt dat het plaatsgebonden risico geen knelpunt kan opleveren, aangezien de 10^{-6} /jaar risicocontour niet buiten de EV-randzone in het bestemmingsplan Van Voordenpark mag reiken. Het plaatsgebonden risico levert daarmee geen belemmeringen op voor de voorgenomen ontwikkeling.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 5

De geplande productieverhoging die met revisievergunning wordt aangevraagd, levert uiteraard andere risico's en een andere risico berekening (QRA) op. Deze nieuwe QRA dient daarom het uitgangspunt te zijn bij de beoordeling van de externe veiligheid bij de reparatie van bestemmingsplan Waluwe III.

Het klopt dat er - in het lopende revisie vergunningstraject - nog discussie is over de mogelijke rampscenario's en de nieuwe QRA. In het omgevingsoverleg Sachem dat rond de revisievergunning vorm kreeg, hebben bewonersgroepen gevraagd om ook het scenario '**complexbrand**' mee te nemen bij de risico inventarisatie. Aan dat verzoek is tot op heden geen gehoor gegeven.

De huidige faalscenario's die in de nieuwe QRA beschreven worden, zijn er diversen die allen een 'beheerste' afloop schetsen; de berekende gevolgen van de

faalscenario's (verder uitgewerkt in rampscenario's) blijken voor de omgeving beperkt te blijven, mede dankzij diverse voorzorgsmaatregelen. De verwachte tijdige reactie van hulpdiensten calamiteiten speelt hierbij uiteraard ook een rol. De vraag van omwonenden is of de verwachte beheerste afloop bij een grote calamiteit realistisch is.

Ondenkbeeldig?

Wat zou er gebeuren als er zich door een lekkende leiding in een productiehal van de chemische fabriek een explosieve (laaghangende) ECH gaswolk vormt. Stel dat deze wolk door verspreiding over de gehele productievloer ergens tot ontsteking en ontploffing komt? Wanneer dan vervolgens dak en muren van de productiehal bezwijken en (interne) domino effecten veroorzaken op het fabrieksterrein. Wat gebeurt er dan als brand en explosie effect hebben op de opslag van de grote opslag-hoeveelheden ECH, TMA en de Methylchloride-opslag en de brand mogelijk ook overslaat naar het chemicaliën magazijn?

Uiteraard zouden u en wij dit scenario bij voorkeur als 'uitgesloten' willen beschouwen.

We hoeven echter maar naar de restanten van de chemische fabriek in Rouen of (dichter bij huis) naar de beelden van het brandende Chemie Pack te kijken om te beseffen dat het ook heel anders kan aflopen.

De vernieuwde QRA werd door Sachem vorig jaar al opgeleverd. Het provincie bestuur liet het RIVM er naar kijken. Ook omwonenden (in het omgevingsoverleg Sachem) mochten meedenken, maar de door hen geformuleerde en door hen in het omgevingsoverleg aangedragen onderzoeksvragen werden terzijde geschoven.

Momenteel wordt op verzoek van de provincie door Sachem gekeken naar een scenario van brand in een tankput ECH. Welke overwegingen aan dat verzoek ten grondslag liggen, is niet duidelijk. Dit verzoek aan Sachem om een extra scenario in de rapportage bij de vergunningsaanvraag op te nemen, is niet besproken met de deelnemers van het omgevingsoverleg.

In 2015 ontstond commotie over de geconstateerde overtredingen bij Sachem tijdens de BRZO inspecties in 2014 en 2015. Een woordvoerder van Sachem reageerde met 'bij ons zijn jaren geen overtredingen geconstateerd, de inspectie is kritisch en dat is goed, want dat houdt ons scherp.....' Maar ook in 2013 en daarvoor in 2010 had de BRZO-inspectie overtredingen geconstateerd. Afgelopen zomer moesten we vast stellen dat er voor het derde achtereenvolgende jaar overtredingen vastgesteld werden door de BRZO inspectie.

bron: <https://brzoplus.nl/inspectie-resultaten/kies-regio/gelderlandoverijssel/gelderland/sachem-europe/>

Groepsrisico

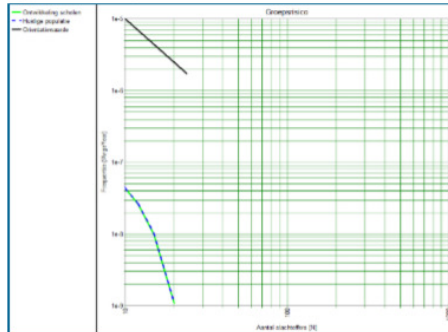
De informatie inzake het groepsrisico van Sachem is identiek aan de eerdere rapportage uit 2017. Bij dat onderzoek is gebleken dat het groepsrisico door toename van de personendichtheid in het onderzochte gebied niet verandert.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 5

Als omstandigheden wijzigen, wijzigt ook het groepsrisico.

Voor het groepsrisico van Sachem geldt dat er een maximaal aantal slachtoffers berekend wordt van 20 personen. Als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling van de scholen neemt het groepsrisico niet toe (verschil blauw en groene lijn). Het groepsrisico bevindt zich in zowel de huidige als de toekomstige situatie onder de oriëntatiewaarde.

Figuur 2.5: Groepsrisico Sachem

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 5

Voor ons (en mogelijk ook voor u) wordt de vraag steeds actueler of het concept van de bestaande EV veiligheidszone rondom Sachem niet aan herziening toe is. In het NRC van 19 augustus 2019 verscheen een artikel onder de kop: 'Negen van de tien chemische bedrijven houden zich niet aan de veiligheidsregels'. De krant schreef dit n.a.v. onderzoek van de Universiteit Leiden en de Vrije Universiteit. [REDACTED], hoogleraar criminologie aan Universiteit Leiden, vertelt in dat artikel dat de ernst van de fout geen verband houdt met de ernst van de gevolgen: „Een kleine nalatigheid kan zeer grote gevolgen hebben.” Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/08/19/chemische-bedrijven-werken-onveilig-a3970550>

Ook bij Sachem gaat het stelselmatig mis.

Wat is dan de zin van grafiekjes als hierboven **Figuur 2.5: Groepsrisico Sachem** ?

Met de nieuwe omgevingswet zal de plaatselijke overheid meer regie krijgen over en daarmee grotere verantwoordelijkheid voor de veiligheid van haar burgers.

3.4 Spoorlijn Utrecht – Den Bosch

Het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor is bepaald in de Regeling basisnet. De spoorlijn Utrecht – Den Bosch is niet opgenomen in de Regeling basisnet. De spoorlijn is daarmee geen relevante risicobron. Omdat de spoorlijn op circa 400 meter ten oosten van het plangebied ligt is artikel 8 van het Besluit externe veiligheid transportroutes niet van toepassing. Artikel 7 verplicht echter wel tot het beschouwen van de bestrijdbaarheid van incidenten op het spoor en de zelfredzaamheid van personen in het nieuwe plan.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 6

Deze stelling of het spoor relevant is, laten we voor rekening van de auteurs. De politiek blijkt al jaren niet bij machte om deze schrijnende omissie ongedaan te maken: Nog steeds zit de spoorlijn niet in de regeling basisnet. Wanneer wordt de wettelijke bescherming voor burgers nabij deze spoorlijn, waarover grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen gaan, goed geregeld? Bij Tilburg veroorzaakte een treinbotsing maart 2015 een 'bijna ramp', een ramp die grote en verschrikkelijke gevolgen gehad kunnen hebben voor de omgeving.

Een toxisch scenario ontstaat wanneer een tank lek raakt en toxische stoffen ontsnappen. Toxische vloeistoffen kunnen verdampen waardoor een gaswolk ontstaat die over de omgeving uit kan waaien. Bij een percentage aanwezige personen zal letaal letsel optreden door blootstelling aan de gaswolk. Bij de toxische scenario's zit er enige tijd tussen het ontstaan van het ongeval en het optreden van letsel bij aanwezigen. Daarbij is ook de duur van de blootstelling van invloed op de ernst van het letsel. De omvang, verplaatsingsrichting en verstrooiing van de gaswolk is mede afhankelijk van de weersgesteldheid op dat moment.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 8

Een toxische wolk kan afkomstig zijn van een wagon op het spoor, een tankwagen op de A2 of van de chemische fabriek - bijvoorbeeld - wanneer er uit een leiding ECH ontsnapt en zich een explosieve, laaghangende wolk vormt die een ontstekingspunt treft en vervolgens tot explosieve ontbranding komt waarbij fosgeen vrijkomt.

En wat zijn de gevolgen als een (oude) reactor gevuld met ECH onder hogere druk wordt bedreven, de koeling van de mantel onvoldoende functioneert, de temperatuur te hoog oploopt en de veiligheidsklep onvoldoende soelaas biedt...

Bij mooi weer is de kans aanwezig dat veel leerlingen van de scholen zich tijdens pauzes buiten het schoolgebouw begeven. En als de wind dan uit het zuidoosten komt..

Bronmaatregelen

De meest effectieve veiligheidsmaatregelen zijn maatregelen aan de risicobronnen zelf. Bronmaatregelen aan de A2 zijn in het kader van deze ruimtelijke procedure niet te nemen. Wel is het in dit kader relevant dat het gehele Nederlandse wagenpark van LPG-tankauto's is voorzien van een hittewerende voorziening, waardoor een warme BLEVE (in theorie ook op de snelweg mogelijk) niet meer voor kan komen of tenminste pas na geruime tijd optreedt, waardoor voldoende tijd voor bestrijding resteert.

Ten aanzien van Sachem zijn alle redelijkerwijs effectieve veiligheidsmaatregelen in het kader van de overeenkomst tussen Sachem, de gemeente en de provincie getroffen. Deels betreffen dit bovenwettelijke maatregelen. Het groepsrisico van Sachem verandert niet door deze nieuwe ontwikkeling.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 8

We lezen: "Ten aanzien van Sachem zijn alle redelijkerwijs effectieve veiligheidsmaatregelen in het kader van de overeenkomst tussen Sachem, de gemeente en de provincie getroffen."

Het is ons niet duidelijk waarom dit is toegevoegd.

Waarom geven de auteurs van het Milieuonderzoek geen beknopte samenvatting van de BRZO inspectie rapporten van 2017, 2018 en 2019 ?

De overeenkomst waaraan hier gerefereerd wordt, betreft die uit 2012. Hierbij werd een reeks afspraken gemaakt tussen gemeente, provincie en Sachem om de impasse mbt bestemmingsplan de Waluwe te doorbreken.

De totstandkoming van die overeenkomst was een spel van geven en nemen, waarbij de fabriek

- toezegde haar verzet tegen de bouw van woningen (in de Waluwe) op te geven,
- de steun van de provincie verwierf voor een reeks vergunningen die in de pijplijn zat,
- en voor een periode van tien jaar ('gratis') beschermd grondwater mocht blijven oppompen.

Andermaal: Waarom deze passage over de overeenkomst uit 2012 is toegevoegd, is ons niet duidelijk. Wat is het verband met *'Het groepsrisico van Sachem'* ? En hoe zit het nu precies met *'alle redelijkerwijs effectieve veiligheidsmaatregelen'* ?

In 2014 en 2015 bleek dat Sachem allerm minst in staat was te voldoen aan het criterium om alle redelijkerwijs effectieve veiligheidsmaatregelen uit te voeren... (er vanuit gaande dat de wettelijk veiligheidsvoorschriften hiervoor bedoeld zijn) . De BRZO-inspectie kwam met een vernietigend oordeel over de bedrijfscultuur.

Voor de goede orde: De jaarlijkse BRZO inspecties zijn géén APK keuringen, waarbij je soms pech hebt ('alle vier banden moeten vervangen worden') en soms geluk ('alleen de ruitenwissers moeten vernieuwd').

1. Bij een BRZO inspectie wordt niet het hele bedrijf doorgelicht, maar worden slechts enkele onderdelen van de bedrijfsvoering onderzocht. Dat zijn aspecten of aandachtsgebieden waar (in dat jaar) de focus van de BRZO-inspectie op gericht is. Ter vergelijking met een APK : Na een APK keuring mag je er vanuit gaan dat je hele auto is nagekeken, zodat je er weer veilig mee kan rijden.
2. Een APK keuring laat je zelf uitvoeren. Een BRZO inspectie is een controle namens de overheid op naleving van wettelijke voorschriften. Dat is te vergelijken met een controle door de politie die kijkt of je rijdt met voldoende bandenprofiel, of je rijdt en (niet) tegelijk je mobieltje bedient, of je je autogordel draagt, of je je houdt aan de maximum snelheid...

Bij elke controle , of dat door de BRZO-inspectie of politie is, hoort de situatie conform de wettelijke regels te zijn.

En andermaal, zowel bij de besturing van een auto of de aansturing van een chemische fabriek, geldt : *" Een kleine nalatigheid kan zeer grote gevolgen hebben."*

In 2017, 2018 en 2019 worden opnieuw overtredingen geconstateerd door de BRZO inspectie. Bovenwettelijk' Doet Sachem meer dan de wet verlangt? Het gaat er om dat Sachem zich houdt aan de normaal - wettelijke regels.

4.1.3 Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid is de mate waarin personen in staat zijn zichzelf (zonder hulp van buitenaf) in geval van een calamiteit in veiligheid te brengen. Scholieren (vanaf het voortgezet onderwijs) worden beschouwd als zelfredzame personen.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 9

"Scholieren (vanaf het voortgezet onderwijs) worden beschouwd als zelfredzame personen."

Met andere woorden: De leerlingen, dat wil zeggen ook kinderen van net twaalf jaar, worden als 'zelfredzaam' verondersteld. Ondergetekenden delen die mening niet.

Als wij uit een (live-) raadsvergadering vernemen dat raadsleden zich bij de beoordeling van de risico's van het chemisch bedrijf volledig laten leiden door rapporten van deskundigen, omdat ze zelf geen notie hebben van de materie, hoe kunnen we dan verwachten dat kinderen die net de basisschool verlaten hebben de risico's van een calamiteit van een nabij gelegen chemisch bedrijf goed kunnen inschatten?

Wat ook gedacht wordt over de 'zelfredzaamheid' van deze jongeren : De risicobronnen nabij de drie scholen scheppen verantwoordelijkheden voor de scholen. Zie in dit licht de bijgevoegde brief aan de besturen van drie scholen.

Ook de ouders van deze leerlingen verwachten een adequaat en proactief handelen van schoolbestuur , van schooldirectie, van BHV en docenten.

En t.a.v. de leerlingen?

In het onderzoeksrapport "Zelfredzaamheid bij een incident met gevaarlijke stoffen: Hoe gaat de burger om met preventieve maatregelen?" trof we deze passage aan:

Het PMT model (Rogers, 1983) laat zien dat de risico perceptie en de perceptie van het kunnen omgaan met risico – de handelingsperspectieven – belangrijke voorspellers zijn van de motivatie tot zelfredzaamheid. Vertaald naar de risicocommunicatie geven deze uitkomsten aanwijzingen voor het onderzochte externe veiligheidsscenario gif- of rookwolk de volgende suggesties:

- Een risicodiagram voor de burger. Zo'n risicodiagram zou de burger op zijn begripsniveau en zijn situatie inzicht kunnen geven wat en hoe groot bepaalde risico's zijn.
- Extra aandacht geven aan handelingsperspectieven die met regelen of opzoeken te maken hebben. Facilitering van de uitvoerbaarheid. Bijvoorbeeld, als iemand zijn gevaren op de risicokaart zou moeten of willen opzoeken, is het dan niet handig om hierbij al rekening te houden met die extra moeilijkheid en vooruit al wat uitzoekwerk te doen, zoals het aangeven van de specifieke risico's in de buurt van de geadresseerde.
- Onderzoek doen naar hoe de groep <=45 jaar beter te bereiken is.
- Duidelijk maken waarom bepaalde handelingsperspectieven nuttig zijn.

Bron: Zelfredzaamheid bij een incident met gevaarlijke stoffen: Hoe gaat de burger om met preventieve maatregelen? Onderzoeksrapport externe veiligheid. Uitgevoerd door Jan Prins, onderzoeker Hogeschool Zeeland, December 2011

Enkele weken terug bekeken we de risicokaart, en vroegen we ons af hoe dat is voor leerlingen van Gomarus, die zich willen oriënteren op de risicobronnen rondom hun school.

The screenshot shows the Risicokaart.nl interface. A map of Zaltbommel is displayed with several green markers indicating risk sources. A red box on the map contains the text: "Gomarus (naast Cambium De Waard) nog steeds niet op de risicokaart te vinden (5 december 2019 !!!)". An information window is open over the Golden Tulip Hotel, showing the following details:

Attribuut informatie	
Naam	Golden Tulip Hotel
Bedrijfsbrandweer aanwezig	
Aantal aanwezigen	
Aantal bouwlagen	
Omschrijving	Gebouwen met een logiesfunctie
Straat	Hogeweg
Huisnummer	75
Toevoeging	
Postcode	5301LK
Plaats	Zaltbommel
Gemeente	GEAUTORISEERD
DAG ID	26-02-2014 10:150
Datum wijziging	26-02-2014
Datum autorisatie	26-02-2014
Attribuutraocort	

De school Gomarus is er - als kwetsbaar object - niet te vinden...

De risicokaart is met andere woorden wederom niet actueel. Drie of vier jaren terug is hier ook een duidelijk signaal over afgegeven. Toen ontbrak het Cambium. Nu ontbreekt Gomarus, en deze school staat er, met de opening door minister Arie Slob op 10 september 2018, al meer dan een jaar! Als leerlingen van Gomarus zoeken op de risicokaart treffen ze wel het Golden Tulip Hotel. Kunnen we niet beter voorkomen dat de leerlingen hun docent - maar feitelijk u en mij - ernstig in verlegenheid brengen: "Meneer dat hotel heeft al jaren een andere naam, wat is deze risicokaart voor antiek systeem?"

Vluchtwegen

Interne vluchtwegen kunnen op externe veiligheid worden afgestemd door een externe veiligheidsparagraaf op te nemen in de ontruimingsplannen van de verschillende geprojecteerde functies. Door interne vluchtwegen (ook) af te stemmen op externe veiligheid wordt geanticipeerd op een incident bij de A2. Interne vluchtwegen die gericht zijn in de richting van de risicoluwe zijde van de omgeving (westzijde) voorzien in een veiligere ontruiming en evacuatie in geval van een calamiteit. Deze mogelijke maatregel (welke niet direct te borgen is in het bestemmingsplan) voorziet in uitbreiding van het traditionele ontruimingsplan en heeft afstemming met de (BHV-)personeelsleden van de verschillende organisaties en kan worden gerealiseerd in samenwerking met de Veiligheidsregio.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 9

Is duidelijk wie (naast de besturen van de scholen) de verantwoordelijke personen zijn waar het gaat om de uitbreiding van de traditionele ontruimingsplannen op de andere locaties in het plangebied, en met name ook het sportcentrum?

Risicocommunicatie

Gerichte risicocommunicatie met scholieren, werknemers en andere aanwezigen (via NL-Alert) draagt ertoe bij dat alarmering van het gebied sneller verloopt. Hierbij dient aan te worden gegeven wat het gewenste handelingsperspectief is (schuilen of vluchten) en op welke manier hier invulling aan kan worden gegeven.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 9

Waar het de communicatie betreft met scholieren, lijkt het raadzaam ook met de ouders te communiceren zeker in geval het scenario van een gifwolk-ramp wordt geoefend.

Communicatie in het sportcentrum (met wisselende, en steeds nieuwe bezoekers) is een ander, speciaal aandachtspunt.

Wordt er in de externe veiligheidsparagraaf al aandacht aan besteed?

En hoe zit dat eigenlijk op het gemeentekantoor, pal naast de A2 en tegenover de fabriek?

Net als het ontruimingsplan kunnen rampoefeningen naast het scenario brand op externe veiligheid worden afgestemd. Oefeningen verhogen de efficiëntie van het handelen tijdens een calamiteit. Er kan hierbij aandacht worden besteed aan de voorbereiding van (BHV-)medewerkers op een incident, door instructies te verstrekken hoe gehandeld dient te worden bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 9

Zie eerdere opmerkingen.

4.1.4 Bestrijdbaarheid

Bestrijdbaarheid is de mate waarin een rampscenario door de brandweer te bestrijden is. De verschillende scenario's vragen allen een ander aanvalsplan. De mate waarin uitvoering aan deze aanvalsstrategieën kan worden gegeven hangt af van de capaciteit van de brandweer (opkomsttijd en beschikbare blusmiddelen) en de bereikbaarheid van het plangebied (opstelplaatsen).

Ten aanzien van de bestrijdbaarheid wordt door de gemeente Zaltbommel in het kader van de bestemmingsplanprocedure advies ingewonnen bij de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid.

Plasbrandscenario

Bij een ongeval met brandbare vloeistoffen, waarbij een plasbrand kan ontstaan, is het van belang dat de brandweer snel ter plaatse is. Een plasbrand is dan goed te bestrijden. Door het tijdig arriveren van de brandweer kan voorkomen worden dat het vuur zich snel kan uitbreiden en kan overslaan op gebouwen.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 9

Hoe snel en adequaat kan de brandweer bij Sachem reageren? Weten we dat? Zie ook de eerdere opmerkingen.

BLEVE-scenario

Het ontstaan van een koude BLEVE is niet te bestrijden, omdat de tank meteen explodeert. De branden die door de explosie ontstaan kunnen wel bestreden worden. Vanwege de in de praktijk bijna overal toegepaste, maar wettelijk niet vastgelegde maatregelen uit het LPG-convenant (hitte werende coating) wordt een warme BLEVE bij LPG-tankwagens gedurende ten minste 75 minuten voorkomen. De brandweer is daardoor in staat de tank tijdig te koelen.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 10

We mogen ons in Nederland gelukkig prijzen dat zich nog geen grote BLEVE-ramp heeft voorgedaan. Zie ook de opmerking over de bijna spoorramp in Tilburg.

Toxisch scenario

Bij een ongeval met toxische gassen en vloeistoffen kan de brandweer, afhankelijk van de stofintensiteit en het groeiscenario, optreden door de gaswolk neer te slaan of te verdunnen/op te nemen met water.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 10

Momenteel wordt door Sachem op verzoek van de provincie het scenario van ECH-brand in een tankput ECH toegevoegd. Indien de brandweer tijdig kan arriveren, is het neerslaan van de gaswolk een prima actie waarbij de gevolgen van het gifwolk scenario beperkt gehouden kunnen worden. Een goede zaak!

Maar hoe zit dit bij het scenario van een complexbrand? En wat zijn de gevolgen als de brandweer niet op tijd komt, en niet bij machte is om de uitwassen beheersbaar te maken....

Zie eerdere opmerkingen.

4.2 Anticipatie op de Omgevingswet

Naar verwachting wordt in 1 januari 2021 de Omgevingswet van kracht. Deze wet introduceert ook een nieuwe aanpak van de omgang met het groepsrisico. In deze paragraaf anticiperen wij kort op deze ontwikkeling.

Als de Omgevingswet van kracht is, zal langs de A2 een brandaandachtsgebied (30 meter breed) en explosieaandachtsgebied (200 meter breed) van kracht worden. Ook zullen rondom Sachem aandachtsgebieden worden vastgesteld, zodat er een gifwolkaandachtsgebied over het plangebied ligt. Binnen het brand en explosieaandachtsgebied gelden onder meer aanvullende bouwkundige eisen ter bescherming van de personen in de gebouwen in deze gebieden. Omtrent de mate waarin deze eisen gelden in Zaltbommel kan deels door de gemeente zelf bepaald worden.

Het plangebied ligt buiten het brandaandachtsgebied maar binnen het explosieaandachtsgebied. De bouwkundige eisen in het explosieaandachtsgebied richten zich op het voorkomen van de scherfwerking van glas. Om deze reden wordt, als anticipatie, geadviseerd om de glasoppervlakken aan de oostzijde (en de gebouwkoppen) te minimaliseren.

Het kunnen afschakelen van mechanische ventilatie (zie ons advies in paragraaf 4.1.2) wordt landelijk verplicht.

Adviezen

Op basis van de voorgaande paragrafen is het onderstaande adviesoverzicht te geven:

- Het glasoppervlak dat georiënteerd is richting de A2 zoveel mogelijk te beperken.
- De mechanische ventilatie afschakelbaar te maken.
- Het verplichte ontruimingsplan van de school uit te breiden met een externe veiligheidsparagraaf en de training van de BHV hier ook op af te stemmen.

Tevens wordt geadviseerd dat het schoolbestuur ten behoeve van de ruimtelijke besluitvorming uitsprekt om deze adviezen over te nemen.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 10

Met een drietal adviezen richten de auteurs van het Milieuonderzoek zich expliciet tot de schoolbesturen om zich 'uit te spreken'. Deze adviezen waren ook al opgenomen in het Milieurapport uit 2017. Hebben de besturen zich inmiddels uitgesproken over deze adviezen? Of is het verzoek nog onbeantwoord gebleven? Heeft de externe veiligheidsparagraaf vorm gekregen? Wat is de stand van de training van de BHV?

Bijgevoegde open brief is verzonden aan de besturen van Cambium, Gomarus en De Brug.

Gaat u hun uitspraken en de concrete stand van zaken met betrekking tot rampenoefening op de scholen betrekken bij uw besluitvorming?

5 Conclusies

In opdracht van de gemeente Zaltbommel is voor de ontwikkellocatie Waluwe III de externe veiligheid onderzocht.

Er wordt voldaan aan de normstelling voor het plaatsgebonden risico. De komst van het sportcentrum, woonwijk en het indicatieve kantoor geeft een toename van het groepsrisico in relatie tot de rijksweg A2.

In hoofdstuk 4 zijn elementen opgenomen welke betrokken kunnen worden bij de invulling van de verantwoordingsplicht.

Bron: Waluwe III, 2019 blz. 11

Volgens de auteurs van het rapport wordt aan het plaatsgebonden risico voldaan. Er is, zo schrijven de auteurs, wel sprake van een toename van het groepsrisico.

Hiermee wordt de besluitvorming over de reparatie van bestemmingsplan Waluwe III een afwegingsproces voor iedereen die het aangaat en er een stem in kan hebben.

Dat zijn niet alleen de schoolbesturen, maar betreft ook de dagelijkse schoolleiding en het docententeam en de medewerkers die de leerlingen voorbereiden op een mogelijke calamiteit. En die in het geval van een echte calamiteit op de juiste wijze (willen kunnen) handelen.

Voor wat betreft het vertrouwen op de handelingsbekwaamheid van de leerlingen, hebben we grote reserves. Nadenken over wat te doen in geval van een calamiteit, is - de meesten van - hen zeker toevertrouwd. Maar wanneer grote aantallen mensen, ouderen of jongeren, tegelijk in een risicovolle situatie belanden gaan ook heel andere processen werken.

Ook voor wat betreft de populatie die zich in het sportcentrum bevindt, in het zwembad, de sporthal of de horecagelegenheid, is van belang dat er rampenplannen liggen en geoefend worden.

De oproep van de auteurs richt zich dan (naar we aannemen) niet alleen tot de schoolbesturen, maar ook tot de organisatie die de sporthal exploiteert. Vooral ook omdat aannemelijk is dat zich hier – voor wat betreft het goed kunnen reageren op calamiteiten – ook handelingsonbekwame mensen (kleine kinderen, ouderen, invaliden,..) zullen vertoeven.

In vertrouwen dat u kennis te neemt van deze zienswijze en betreft in uw oordeels- en / of besluitvorming.

Hoogachtend,

Stichting Veiliger Zaltbommel & inwoner AJ van Kooten

Bijlage 2 Brief aan de schoolbesturen

Aan: Stichting voor CVO op Reformatorische grondslag te Gorinchem (<https://www.gomarus.nl/>)
t.a.v. het bestuur van Gomaruschool scholengemeenschap voor VMBO, Havo en Atheneum

[Redacted]

Stichting Cambium College voor openbaar voortgezet onderwijs (<https://cambiumcollege.nl/>)
t.a.v. het Bestuur van het Cambium College, locatie de Waard

[Redacted]

Stichting Praktijkonderwijs De Brug (<https://prodebrug.nl/>)
t.a.v. het Bestuur van De Brug School voor Praktijkonderwijs

[Redacted]

Zaltbommel, 21 december 2019

Geachte bestuursleden

In verband met voornemens van burgemeester en wethouders van Zaltbommel tot een gewijzigd bestemmingsplan Waluwe III richt ik me tot u in een open brief.

Op 25 mei 2017 kon u kennisnemen van de uitnodiging van ons College om u uit te spreken over het advies om het (verplichte) ontruimingsplan van uw school uit te breiden met een externe veiligheidsparagraaf, waarbij tevens aan u werd voorgesteld de training van de BHV daar op af te stemmen. Dat verzoek had alles te maken met het bestemmingsplan Waluwe III en de aanwezigheid van diverse risicobronnen nabij het plangebied.

Nu het bestemmingsplan wordt gewijzigd, vraagt ons gemeentebestuur andermaal uw en mijn aandacht. Dat is o.m. voor het Milieuonderzoek Waluwe III, waarin eerder genoemd advies opnieuw is terug te vinden, waarbij tevens de komst van de nieuwe omgevingswet - die mogelijk al per begin 2021 van kracht wordt - onder uw aandacht wordt gebracht en u de gelegenheid krijgt om uiterlijk 8 januari 2020 uw zienswijze kenbaar te maken over de reparatie van dit bestemmingsplan.

Het opstellen van een externe veiligheidsparagraaf (mogelijk heeft u dat al gedaan) en het trainen van de BHV lijkt me geen eenvoudige opgave. Dan wordt immers van u verwacht dat u de risico's van brand, explosies en gifwolken meeneemt bij de rampoefeningen waaraan u uw leerlingen met enige regelmaat laat deelnemen. Communicatie met leerlingen en hun ouders zal dan concreet vorm moeten hebben gekregen. In het Handboek omgevingsveiligheid van het RIVM lees ik in het hoofdstuk over Bescherming:

Aanvullende risicocommunicatie

Om mensen succesvol te kunnen laten schuilen of vluchten, hebben ze toepasbare informatie nodig. Het is belangrijk dat ze vooraf op de hoogte zijn van schuilplaatsen en vluchtroutes en op tijd worden geïnformeerd als ze er gebruik van moeten maken. Het is van belang om rekening te houden met het te verwachten gedrag van mensen. Ook speelt de communiceerbaarheid van het gewenste gedrag een belangrijke rol. Mensen zijn meer geneigd om het gewenste gedrag te vertonen als ze hierover zijn geïnformeerd, de voordelen begrijpen en zich er door beschermd voelen. Dit kan in de praktijk lastig zijn; zo is het optimale vluchtgedrag bij een gifwolk lastig te communiceren, zeker als de gifwolk voor mensen lastig is waar te nemen (kleurloos) en de vluchtweg kan variëren (vlucht loodrecht op de wind).

Bron: <https://archieff10.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20191206092934/https://omgevingsveiligheid.rivm.nl/bescherming>
geraadpleegd op 18 december 2019

De boodschap van het RIM is helder: De risico-communicatie en rampoefening vraagt om een goed doordacht plan. Het hoofdstuk over Maatregelen (in het zojuist aangehaalde handboek) waar het scenario van een gifwolk verder besproken wordt, vult dit aan en vermeldt o.m. :

Door binnen te schuilen kan de blootstelling aan gevaarlijke stoffen bij het vrijkomen van een gifwolk drastisch worden gereduceerd. Er zijn drie soorten handelingen bij schuilen te onderscheiden:

1. Ramen en deuren sluiten. Dit is de meest effectieve maatregel. Hierdoor kunnen schadelijke stoffen minder snel naar binnen dringen. De maatregel is makkelijk uitvoerbaar en communiceerbaar;
2. Schuilen in een afgesloten in pandige of aan de lizijde gelegen kamer. Schuilen in een in pandige kamer of een kamer aan de lizijde levert aanvullende bescherming op. Dit handelingsperspectief is echter lastiger te communiceren. Het is namelijk lastig om uit te leggen wat de lizijde is. Dit hangt af van de windrichting en die is voor mensen soms lastig te bepalen. Daarnaast biedt dit handelingsperspectief vooral extra bescherming wanneer andere deuren gesloten zijn en kan het zijn dat mensen enkele uren in de ruimte moeten verblijven, waar mogelijk geen toilet, eten, drinken, radio of tv voor handen is. In kleine ruimtes kunnen bovendien verhoogde CO₂ concentraties tot gezondheidsproblemen leiden. Dit pleit er voor om dit handelingsperspectief alleen in zeer bijzondere gevallen te communiceren, bijvoorbeeld wanneer grote gezondheidsschade kan ontstaan;
- De natuurlijke en mechanische ventilatie in het gebouw zoveel mogelijk beperken. Door het uitschakelen van de mechanische ventilatie en het afsluiten/afdichten van de afvoerkanaalen kan verdere bescherming worden geboden. Niet iedereen weet echter waar de afvoerkanaalen zitten en de mechanische ventilatie is ook niet in ieder gebouw uit te schakelen.

Bron: <https://omgevingsveiligheid.rivm.nl/maatregelen#voorbeelden-van-handelingsperspectieven-en-maatregelen-gifwolk-7631-more> geraadpleegd op 18 december 2019

In uw situatie gaat het om 100 tot meer dan 500 leerlingen die zich tegelijkertijd in het schoolgebouw kunnen bevinden. Een gedwongen verblijf van enkele uren in een (afgesloten) ruimte mag dan niet leiden tot paniek. Het is niet alleen een kwestie van ramen en deuren sluiten en ventilatie uitschakelen.

Ik vertrouw er op dat u kennis heeft genomen van de publicaties over de herziening van het bestemmingsplan en het genoemde Milieuonderzoek Waluwe III dat door de Antea Group in opdracht van de gemeente is uitgevoerd, en ben – o.m. in het licht van bovenstaande passages uit het Handboek - belangstellend naar uw zienswijze.

Het hierboven meermalen genoemde Milieuonderzoek roept bij mij overigens wel de nodige vragen op: Niet alle beschrijvingen zijn even duidelijk, niet alle afwegingen, keuzes en conclusies zijn goed gemotiveerd, ik mis consistentie en constateer onjuistheden. Mijn reserves bij het rapport hebben verder te maken met de veronderstelde handelingsbekwaamheid van de leerlingen die deelnemen aan het onderwijs in uw scholen (vanaf de leeftijd van 12 jaar !), met de mogelijke aanwezigheid van (nog) jongere kinderen en andere, vb oudere, kwetsbare personen in het te realiseren sportcentrum. Ik kon hierover geen duidelijke informatie in de stukken vinden.

Voorts wordt gebruik gemaakt van een oude, niet op de actualiteit geschoeide QRA van Sachem.

Het chemisch bedrijf wil haar productie fors doen toenemen, waardoor de kwantitatieve risico's veranderen. Momenteel wordt een nieuwe QRA gemaakt. Wat is hiervan de boodschap?

Ook verbaast en verontrust het me dat de bescherming van burgers voor de risico's van het railvervoer (al is het spoor voor uw school niet de meest nabij gelegen risicobron) nog steeds geen goede wettelijke verankering heeft. Ik lees: *"Het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor is bepaald in de Regeling basisnet. De spoorlijn Utrecht – Den Bosch is niet opgenomen in de Regeling basisnet. De spoorlijn is daarmee geen relevante risicobron."* (bron: blz. 6 Milieuonderzoek Waluwe III Zaltbommel projectnummer 0437684.100 24 september 2019 revisie 00 Gemeente Zaltbommel)

Ik zal een en ander in mijn zienswijzen verwerken. Hoewel verzocht wordt deze kenbaar te maken aan de raadsleden, zal ik me tevens tot het college van burgemeester en wethouders richten. Mocht u kennis willen nemen van mijn zienswijze, dan stuur ik u die notitie gaarne per digitale post toe.

Hoogachtend, A.J. van Kooten,
inwoner van Zaltbommel.